

เจ็บป่วยคราใด คิดถึงยาไทยก่อนไปหาหมอ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

แนวทางการรักษา อาการเจ็บป่วย 10 กลุ่มอาการ ด้วยยาสมุนไพร

จัดทำโดย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

เผยแพร่ พ.ศ. 2568

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

เจ็บป่วยคราใด คิดถึงยาไทยก่อนไปหาหมอ

นายสมศักดิ์ เทพสุทิน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ยกระดับ สมุนไพรไทย นวัตกรรม เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจไทย

นายเดชอุดม ขาทอง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

10,000 รพ.สต.
1,000 โรงพยาบาล
120 ยาสมุนไพร
ในบัญชีหลักแห่งชาติ
เพื่อเป้าหมายประชาชนสุขภาพดี

นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

สร้างความร่วมมือ
สร้างความเชื่อมั่น
สร้างมาตรฐานและยกระดับ

นายแพทย์สมฤกษ์ จึงสมาน
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก

แนวทาง
การรักษาอาการเจ็บป่วย
ด้วยยาสมุนไพร
ในระบบบริการปฐมภูมิ

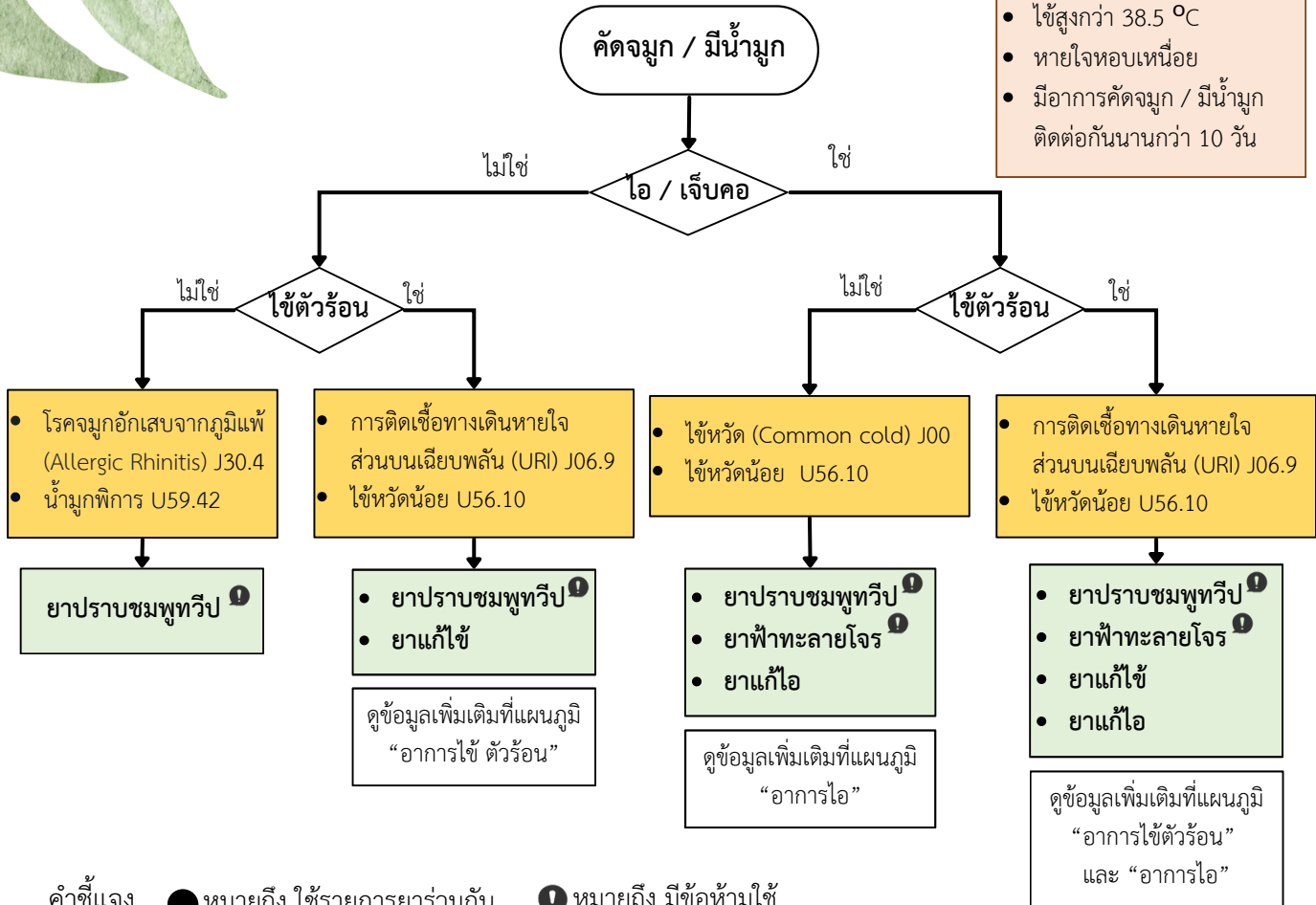
บัญชียาหลักแห่งชาติ
ด้านสมุนไพร
พ.ศ. 2566

อาการคัดจมูก / มีน้ำมูก

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- ไข้สูงกว่า 38.5 °C
- หายใจหอบเหนื่อย
- มีอาการคัดจมูก / มีน้ำมูก ติดต่อกันนานกว่า 10 วัน

คำชี้แจง

หมายถึง ใช้รายการยาร่วมกัน

หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยาปราบชมพูทวีป

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการหวัดในระยะแรก และอาการที่เกิดจากการแพ้อากาศ

วิธีใช้ : วันละ 3 - 4 กรัม แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง หลังอาหาร **สั่งจ่าย 7 วัน**

ข้อห้ามใช้ :

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และเด็ก
- ห้ามใช้เมื่อพบภาวะแทรกซ้อนจากการแพ้อากาศ เช่น ไซนัสอักเสบ การติดเชื้อแบคทีเรียที่มีอาการเจ็บบริเวณไซนัส ไข้สูง น้ำมูกและเสมหะเขียว

ยาฟ้าทะลายโจร

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการเจ็บคอ, บรรเทาอาการของโรคหวัด (*common cold*)

วิธีใช้ : ผงบด ครั้งละ 1.5 - 3 กรัม วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

สารสกัด ขนาด Andrographolide 60 - 120 มิลลิกรัมต่อวัน โดยแบ่งให้วันละ 3 - 4 ครั้ง หลังอาหาร รับประทานเป็นเวลา 5 วัน

ข้อห้ามใช้ :

- ห้ามใช้ในผู้ที่มีอาการแพ้ฟ้าทะลายโจร เช่น มีผื่น ปากบวม ตาบวม หน้าบวม
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดการกวนใจได้

ข้อบ่งใช้ : ใช้กับผู้ป่วยโรคโควิด 19 ที่มีความรุนแรงน้อย

วิธีใช้ : ผงบด & สารสกัด ขนาด Andrographolide 180 มิลลิกรัมต่อวัน โดยแบ่งให้ วันละ 3 ครั้ง รับประทานเป็นเวลา 5 วัน

สั่งจ่าย 5 วัน

อาการไอ

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- ไอ มานานกว่า 2 สัปดาห์
- ไอเป็นเลือด
- น้ำหนักลดผิดปกติ
- หอบ หรือ เหนื่อย
- บวมบริเวณแขน ขา หน้าแข้ง

ไอ

มีเสมหะเหนียว

- ☐ ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม
- ☐ ยาแก้ไอผสมมะนาวดอง
- ☐ ยาตรีผลา

- เสมหะแห้ง
- เจ็บคอ ระคายคอ

ยาแก้ไอผสมกานพลู

- มีเสมหะเล็กน้อย
- ไอเหนื่อย หายใจดัง

ยาประสะมะแว้ง

- มีเสมหะเล็กน้อย
- ไอเป็นชุด

ยาอำมฤควาที

ไข้หวัด (Common cold) J00
ไอ R05 / U64.3
เจ็บคอ R070

คำชี้แจง

☐ หมายถึง เลือกรายการเดียว

รายการยา

ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ

วิธีใช้ : จิบเมื่อมีอาการไอ ทุก 4 ชั่วโมง

สั่งจ่าย 7 วัน

ยาประสะมะแว้ง

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยขับเสมหะ

วิธีใช้ : **ผู้ใหญ่** ครั้งละ 1 - 1.4 กรัม เมื่อมีอาการ

เด็ก อายุ 6 - 12 ปี ครั้งละ 200 - 400 มิลลิกรัม เมื่อมีอาการ

สั่งจ่าย 14 วัน

อาการไข้ตัวร้อน

- ☐ ยาบัวบก [!]
- ☐ ยามะระขึ้นก [!]
- ☐ ยารางจิต
- ☐ ยาหญ้าปักกิ่ง
- ☐ ยาฟ้าทะลายโจร [!]

ไม่มีอาการร่วม

ไข้ตัวร้อน
T. > 37.5 °C

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- ไข้สูงกว่า 38.5 °C
- เป็นไข้นานกว่า 7 วัน
- มีอาการแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น ปวดตามกระดูกและข้อ มีผื่นขึ้น ต่อมทอนซิลอักเสบ ตับเหลืองตาเหลือง ไข้หนาวสั่น

- ปากชม / แสบคอ / กระหายน้ำ
- ปวดศีรษะ

- ปาก คอแห้ง / เวียนศีรษะ
- ไอ / หายใจขัด (ไม่ใช่หายใจเหนื่อยหอบ)
- ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ ร่วมกับ สะท้านร้อนสะท้านหนาว

- ปากหวาน / เบื่ออาหาร / จุกอก
- ตัวเย็น / สะท้านร้อนสะท้านหนาว ร่วมกับ ขนลุก ขนชัน / เหงื่อออก

อาการอื่นร่วมกับไข้ เช่น
ร้อนใน กระหายน้ำบ่อย
แผลร้อนใน

- ไข้หวัด (Common cold) J00
- ไข้เพื่อปิดตะ U56.41

- ไข้หวัด (Common cold) J00
- ไข้เพื่ออาตะ U56.43

- ไข้หวัด (Common cold) J00
- ไข้เพื่อเสมหะ U56.40
- ไข้เปลี่ยนฤดู

- ไข้ R509
- ไข้ U56.9

ยาหาราก [!]

- ยาประสะจันทน์แดง
- ยาแก้ไอ

ยาจันทลีลา

- ☐ ยาเขียวหอม
- ☐ ยามหานิลแทงทอง

ดูข้อมูลเพิ่มเติมที่แผนภูมิ “อาการไอ”

กรณีมีอาการที่ไม่สามารถแบ่งตามสมุฏฐาน (กลุ่มอาการ) ข้างต้นได้ ให้ใช้ ยาจันทลีลา หรือยาอื่นที่มีสรรพคุณ “บรรเทาอาการไข้” ได้ กรณีที่ไม่มีรายการยานั้น ๆ สามารถใช้ตำรับยาอื่น เพื่อบรรเทา “อาการไข้” ได้

คำชี้แจง ● หมายถึง ใช้รายการยาร่วมกัน ☐ หมายถึง เลือกรายการเดียว [!] หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยาเขียวหอม

ข้อบ่งใช้ : 1. บรรเทาอาการไข้ ร้อนในกระหายน้ำ
2. บรรเทาอาการไข้จากหัดและอีสุกอีใส

วิธีใช้ : **ผู้ใหญ่** ครั้งละ 1 กรัม ทุก 4 - 6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ
เด็ก อายุ 6 - 12 ปี ครั้งละ 500 มิลลิกรัม ทุก 4 - 6 ชั่วโมง
เมื่อมีอาการ **สั่งจ่าย 7 วัน**

ยามะระขึ้นก

ข้อบ่งใช้ : แก้ไข้ แก้ร้อนใน เจริญอาหาร

วิธีใช้ : ชนิดชง

ครั้งละ 1 - 2 กรัม แช่น้ำร้อนประมาณ 120 - 200

มิลิลิตร นาน 10 นาที วันละ 3 ครั้ง

ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น

ชนิดแคปซูลและชนิดเม็ด

ครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม

วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร

สั่งจ่าย 7 วัน

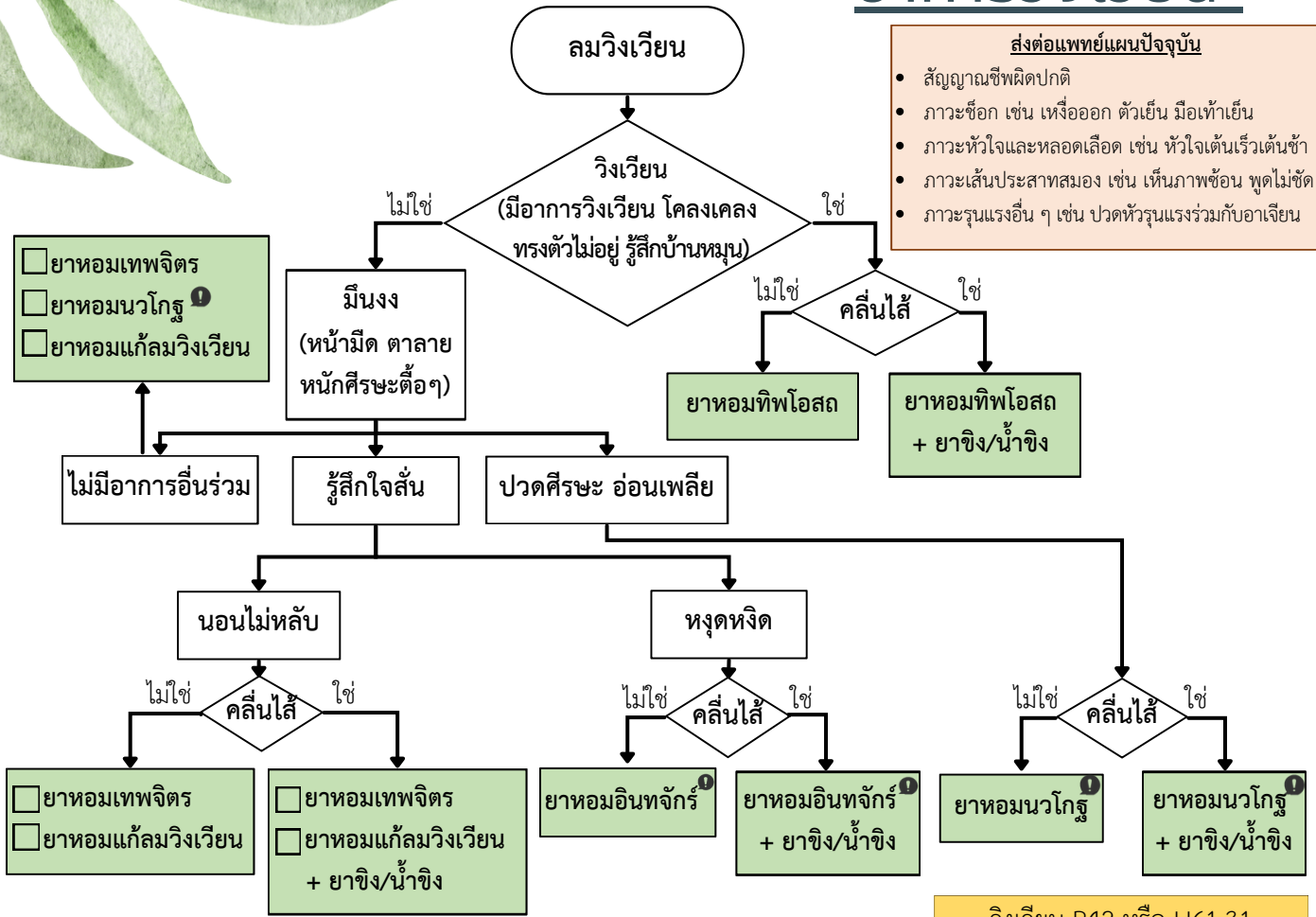

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้ในเด็กหรือหญิงให้นมบุตร
เนื่องจากมีรายงานว่าทำให้ระดับน้ำตาลในเลือด
ลดลงอย่างมากจนเกิดอาการชักได้

อาการวิงเวียน

- ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน
- สัญญาณชีพผิดปกติ
 - ภาวะช็อก เช่น เหงื่อออก ตัวเย็น มือเท้าเย็น
 - ภาวะหัวใจและหลอดเลือด เช่น หัวใจเต้นเร็วเต้นช้า
 - ภาวะเส้นประสาทสมอง เช่น เห็นภาพซ้อน พูดไม่ชัด
 - ภาวะรุนแรงอื่น ๆ เช่น ปวดหัวรุนแรงร่วมกับอาเจียน

กรณีที่ไม่มีรายการนั้น ๆ สามารถใช้ตำรับอื่น เพื่อบรรเทา “อาการมีนงง วิงเวียน” ได้

คำชี้แจง □ หมายถึง เลือกรายการเดียว ! หมายถึง มีข้อห้ามใช้

วิงเวียน R42 หรือ U61.31
เวียนศีรษะ หน้ามืดตาลาย U61.32

รายการยา

ยาหอมนวโกฐ

ข้อบ่งใช้: 1. แก้มวงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน (ลมจุกแน่นในอก) ในผู้สูงอายุ
2. แก้มปลายไข้ (หลังจากฟื้นไข้แล้วยังมีอาการ เช่น คลื่นเหียน
วิงเวียน เบื่ออาหาร ท้องอืด และอ่อนเพลีย)

วิธีใช้: ชนิดผง

ครั้งละ 1 - 2 กรัม ละลายน้ำกระสาย หรือน้ำต้มสุกที่ยังอุ่นอยู่
เมื่อมีอาการ ทุก 3 - 4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง

ชนิดเม็ด

ครั้งละ 1 - 2 กรัม ทุก 3 - 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง

ข้อห้ามใช้: ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่

สั่งจ่าย 7 วัน

ยาขิง

ข้อบ่งใช้: 1. ป้องกันและบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน
ที่มีสาเหตุจากการเมาเรือ
2. ป้องกันอาการคลื่นไส้ อาเจียน หลังการผ่าตัด

วิธีใช้: - ป้องกันและบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน ที่มีสาเหตุจากการเมาเรือ
วันละ 1 - 2 กรัม ก่อนเดินทาง 30 นาที - 1 ชั่วโมง หรือเมื่อมีอาการ
- ป้องกันอาการคลื่นไส้ อาเจียน หลังการผ่าตัด
ครั้งละ 1 กรัม ก่อนการผ่าตัด 1 ชั่วโมง

สั่งจ่าย 7 วัน

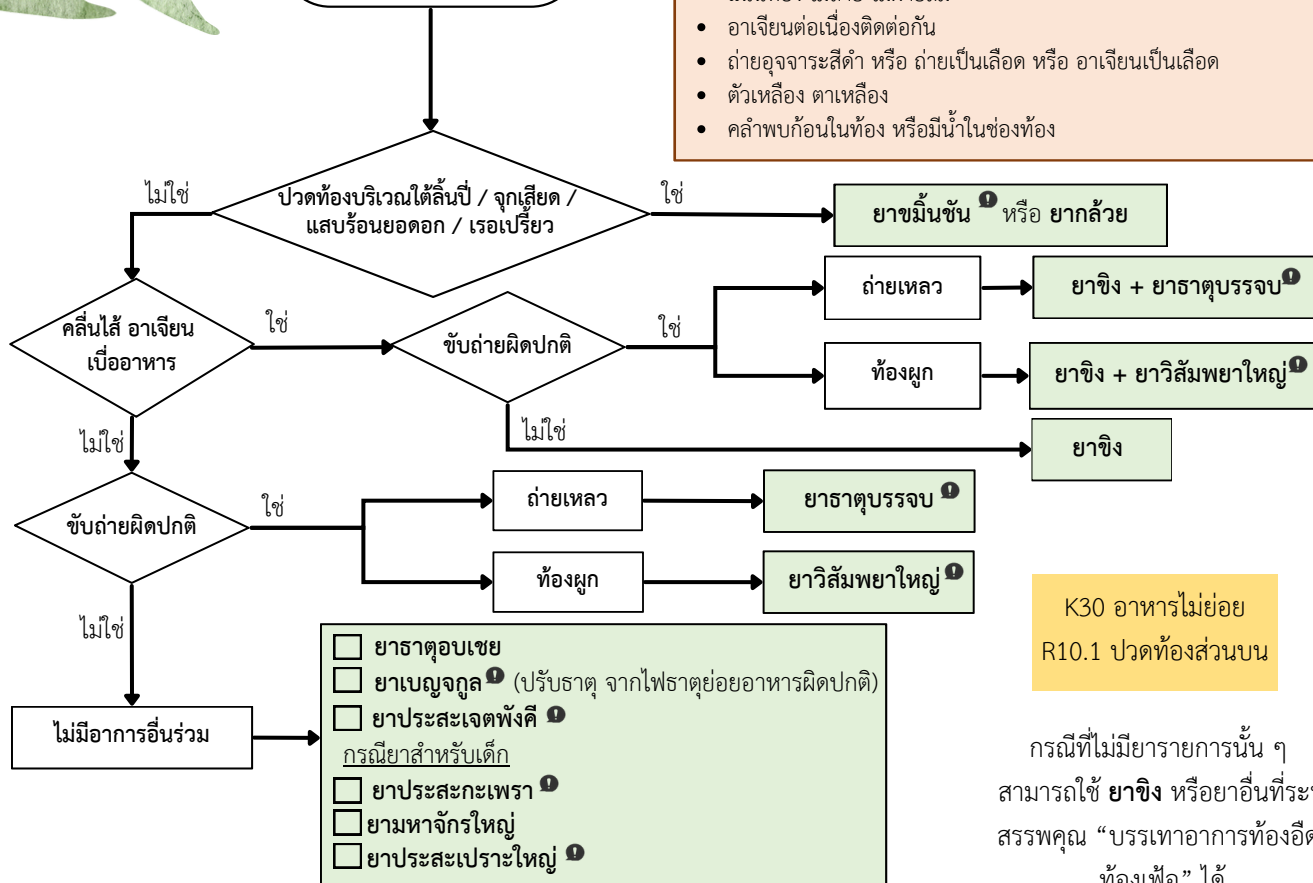

อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- มีไข้ ตัวร้อน อุณหภูมิ สูงกว่า 38 °C
- ปวดท้องด้านขวาล่างรุนแรง หรือ ปวดท้องมีอาการหน้าท้องเกร็งแข็ง กดปวด
- น้ำหนักลดผิดปกติ
- แน่นท้อง ไม่ถ่าย ไม่ผายลม
- อาเจียนต่อเนื่องติดต่อกัน
- ถ่ายอุจจาระสีดํา หรือ ถ่ายเป็นเลือด หรือ อาเจียนเป็นเลือด
- ตัวเหลือง ตาเหลือง
- คลำพบก้อนในท้อง หรือมีน้ำในช่องท้อง

ท้องอืด ท้องเฟ้อ

K30 อาหารไม่ย่อย
R10.1 ปวดท้องส่วนบน

กรณีที่ไม่มียารายการนั้น ๆ
สามารถใช้ **ยาซิง** หรือยาอื่นที่ระบุ
สรรพคุณ “บรรเทาอาการท้องอืด
ท้องเฟ้อ” ได้

คำชี้แจง

□ หมายถึง เลือกรายการเดียว ! หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยาราตอบไชย

ข้อบ่งใช้ : ขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

วิธีใช้ : ครั้งละ 15 - 30 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง
หลังอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

สั่งจ่าย 7 วัน

ยาขมิ้นชัน

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการแน่นจุกเสียด ท้องอืด ท้องเฟ้อ

วิธีใช้ : ครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม วันละ 4 ครั้ง
หลังอาหารและก่อนนอน

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้กับผู้ที่ท่อน้ำดีอุดตัน หรือผู้ที่ไวต่อยา

สั่งจ่าย 14 วัน

อาการท้องเสีย

อาการแสดง

- ถ่ายอุจจาระเป็นน้ำ หรือถ่ายเหลว มากกว่าวันละ 3 ครั้ง

ท้องเสีย

เป็นเฉียบพลัน อาการไม่เรื้อรัง
(ไม่เกิน 3 วัน)

ไม่ใช่

ยารักษาบรรจบ[!]

ใช่

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- มีไข้
- ถ่ายมีมูกเลือดปน
- น้ำหนักลดผิดปกติ
- ท้องเสียติดต่อกัน นานกว่า 7 วัน

- ☐ ยาเหน็บปิดสมุท
- ☐ ยากล้วย
- ☐ ยาฟ้าทะลายโจร[!]

A09.9 ท้องเสียชนิดที่ไม่ติดเชื้อ

ข้อสังเกต หากอาการไม่ดีขึ้น
ภายใน 3 วัน
ควรปรึกษาแพทย์

คำชี้แจง

☐ หมายถึง เลือกรายการเดียว

[!] หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยาเหลืองปิดสมุทร

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ
เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน
ท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้

วิธีใช้ : ครั้งละ 1 กรัม ทุก 3 - 5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ **สั่งจ่าย 7 วัน**

ยากล้วย

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ
เช่น อุจจาระไม่เป็นมูก หรือมีเลือดปน

วิธีใช้ : ครั้งละ 10 กรัม ชงในน้ำร้อน 120 - 200 มิลลิลิตร
วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น

สั่งจ่าย 3 วัน

อาการท้องผูก

อาการแสดง

- ถ่ายอุจจาระน้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์
- อุจจาระเป็นก้อนแข็ง
- ใช้เวลาเบ่งถ่าย

ท้องผูก

ท้องผูกเรื้อรัง
ถ่ายเป็นพริก

ไม่ใช่

ใช่

ท้องผูกไม่เรื้อรัง

K59.0 ท้องผูก

- ☐ ยาซุมเท็ดเทค ⓘ
- ☐ ยามะขามแขก ⓘ

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- ท้องผูกเรื้อรัง มากกว่า 3 เดือน
- ถ่ายอุจจาระเป็นเลือด
- อายุมากกว่า 50 ปี มีประวัติครอบครัวเป็นมะเร็งลำไส้ใหญ่
- แน่นท้อง ไม่ถ่าย ไม่ผายลม
- มีอาการซีด

ปวดเมื่อยตามแขนขา มือเท้า

ไม่ใช่

ใช่

- ☐ ยามะขามแขก ⓘ
- ☐ ยาถ่ายติเกลีอฟรัง ⓘ

ยาธรณีสังกะษัต ⓘ

คำชี้แจง

☐ หมายถึง เลือกรายการเดียว

ⓘ หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยามะขามแขก

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการท้องผูก

วิธีใช้ : ชนิดชง

ครั้งละ 2 กรัม แช่น้ำร้อนประมาณ 120 - 200 มิลลิลิตร
นาน 10 นาที ก่อนนอน

ชนิดแคปซูลและชนิดเม็ด

ครั้งละ 800 มิลลิกรัม - 1.2 กรัม ก่อนนอน

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction)
หรือปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ

ยาชุมเห็ดเทศ

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการท้องผูก

วิธีใช้ : ชนิดชง

ครั้งละ 3 - 6 กรัม แช่น้ำร้อนประมาณ 120 - 200 มิลลิลิตร
นาน 10 นาที ก่อนนอน

ชนิดแคปซูล

ครั้งละ 3 - 6 กรัม ก่อนนอน

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction) หรือปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ

สั่งจ่าย 3-7 วัน

สั่งจ่าย 3-7 วัน

อาการริดสีดวงทวารหนัก

อาการแสดง

- เลือดออกขณะเบ่งถ่ายอุจจาระ หรือ
- เลือดออกหลังถ่ายอุจจาระ หรือ
- มีติ่งเนื้อมีบริเวณขอบทวาร
- มีอาการเป็น ๆ หาย ๆ ไม่รุนแรง

ริดสีดวงทวารหนัก

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- มีติ่งเนื้อมีขนาดใหญ่มากจนต้องดันกลับเข้าไปในทวาร หรือมีติ่งเนื้อมีขนาดตลอดเวลา
- มีเลือดออกปริมาณมาก หลายวัน
- น้ำหนักลดผิดปกติ

ไม่ใช่

มีติ่งเนื้อมีขนาด
นอกขอบทวารหนัก

ใช่

- ☐ ยาผสมเพอร์สังฆาต
- ☐ ยาบรรเทาริดสีดวงทวารหนัก
- ☐ ยาริดสีดวงมหากาฬ

K64.0 ริดสีดวงทวารหนัก ระยะแรก

กรณีใช้ทาภายนอก
สำหรับบรรเทาริดสีดวงทวารหนัก
ยาทาขมิ้นชันและกัญชา

กรณีมีอาการท้องผูก
ใช้กลุ่มยาแก้ท้องผูก
ดูข้อมูลเพิ่มเติมที่ “ท้องผูก”

ยาริดสีดวงมหากาฬ

K64.1 ริดสีดวงทวารหนัก
ระยะที่ 2

คำชี้แจง

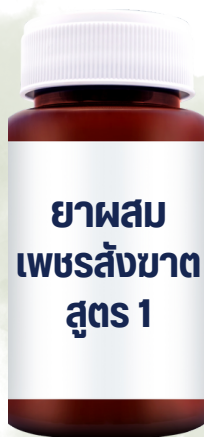
หมายถึง เลือกรายการเดียว

หมายถึง มีข้อห้ามใช้

รายการยา

ยาผสมเพชรสังฆาต สูตร 1

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก

วิธีใช้ : ครั้งละ 1.2 กรัม วันละ 3 ครั้ง
หลังอาหารทันที เช้า กลางวัน เย็น

สั่งจ่าย 14-30 วัน

ยาผสมเพชรสังฆาต สูตร 2

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก

วิธีใช้ : ครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง
หลังอาหารทันที เช้า กลางวัน เย็น

สั่งจ่าย 14-30 วัน

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- สัญญาณชีพผิดปกติ
- ข้อบวมแดงร้อนรุนแรง
- แขนขาอ่อนแรงครึ่งซีก ปากเบี้ยว สับสน
- ปวดร้าวไปสะบักร่วมกับอาการเจ็บแน่นหน้าอก
- ปวดหลังบนเอว ร่วมกับปัสสาวะสีขุ่น เป็นฟอง, เป็นเลือด
- ประสบอุบัติเหตุ กระดูกแตก หัก ปรี ร้าว ภายใน 2 สัปดาห์

อาการปวดเมื่อย

ปวดเมื่อย

เมื่อยตึง

ไม่ใช่

ใช่

อ่อนล้า

ไม่ใช่

ใช่

ท้องผูก

ไม่ใช่

ใช่

ยาเถาวัลย์เปรียง¹
หากใช้ยาอื่นแล้วไม่ดีขึ้น
ยาน้ำมันกัญชาทั้งห้า¹

☐ ยาแก้ปวด¹
หรือยาอื่น เช่น
☐ ยาเถาวัลย์เปรียง¹
☐ ยาสระกือโคคลาน

☐ ยาแก้ปวด¹
หรือยาอื่น เช่น
☐ ยาเถาวัลย์เปรียง¹
☐ ยารณีสันตะฆาต¹
☐ ยาสระกือโคคลาน+
ยารณีสันตะฆาต¹

☐ ยาแก้ปวด¹
หรือยาอื่น เช่น
☐ ยาเถาวัลย์เปรียง¹
☐ ยาสระกือโคคลาน

☐ ยาแก้ปวด¹
หรือยาอื่น เช่น
☐ ยาเถาวัลย์เปรียง¹
☐ ยาสระกือโคคลาน

☐ ยารณีสันตะฆาต¹
หรือยาอื่น เช่น
☐ ยาแก้ปวด¹
☐ ยาแก้ปวด¹
☐ ยาเถาวัลย์เปรียง¹
☐ ยาสระกือโคคลาน

M17.9 (ข้อเข่าเสื่อม), M54.2 (ปวดคอ), M54.4 (ปวดหลังส่วนล่าง), M54.9 (ปวดหลังไม่ระบุรายละเอียด), M62.6 (กล้ามเนื้อเคล็ด), M79.1 (ปวดกล้ามเนื้อ), M79.6 (ปวดแขนขา)

ยาใช้ภายนอก

ไม่ใช่

ใช่

☐ ยาไฟ/ขี้ผึ้งไฟ สูตร 1,2/น้ำมันไฟ
☐ ยาพริก
☐ ยาประคบ

☐ ยาทาพระเส้น
☐ ยาสระกือโคคลาน

* ยาเถาวัลย์เปรียง หมายถึง ยาเถาวัลย์เปรียง, ยาสระกือเถาวัลย์เปรียง
สูตร 1, 2 และ ยาสารสกัดเถาวัลย์เปรียง

** ยาสระกือโคคลาน หมายถึง ยาสระกือโคคลาน สูตร 1, 2, 3

*** หากใช้ยาอื่นแล้วไม่ดีขึ้น สามารถใช้ ยาน้ำมันกัญชาทั้งห้า
เพื่อบรรเทาอาการได้

คำชี้แจง

☐ หมายถึง เลือกการเดียว ¹ หมายถึง มีข้อห้ามใช้

อาการทางผิวหนัง

ส่งต่อแพทย์แผนปัจจุบัน

- มีไข้สูงกว่า 38.5 °C
- พบผื่นจ้ำเลือด / พราย้ำ
- โรคเรื้อรังที่ต้องรักษาเฉพาะ เช่น สะเก็ดเงิน

พบรอยโรคบริเวณผิวหนัง

ไม่ไข้ บวมแดง ไข้

ไม่ไข้ คั้น/แห้ง/เป็นขุย ไข้

ไม่ไข้ ตุ่มพองใส ไข้

ไม่ไข้ อากาศทางผิวหนังทั่วไป ไข้

ไม่ไข้ ยาทิงเจอร์พลุ ไข้

ไม่ไข้ ผื่นแดง มีตุ่มน้ำเล็กๆ ไข้

ไม่ไข้ ผื่นเป็นวงๆ ปื้นนูน สีแดง ไข้

ไม่ไข้ ตุ่มขึ้น เฉพาะแห่ง ไข้

ไม่ไข้ ผื่นเป็นขุยๆ ขอบแดง ลามได้ ไข้

ไม่ไข้ วงต่างเล็ก ๆ ติด ๆ กัน ไข้

มี/ผิวหนังอักเสบ L20-L30

- ☐ ยาทิงเจอร์พลุ
- ☐ ยาซีฟิงพญาโย
- ☐ ยาบัวบก
- ☐ ยาวานหางจระเข้

ผื่นเป็นวงๆ ปื้นนูน สีแดง

ตุ่มขึ้น เฉพาะแห่ง

ผื่นเป็นขุยๆ ขอบแดง ลามได้

วงต่างเล็ก ๆ ติด ๆ กัน

ลมพิษ L50

แมลง กัดต่อย

กลาก B35

เกลื้อน B36.0

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

ไม่ไข้ คั้น

คำชี้แจง ☐ หมายถึง เลือกรายการเดียว

แผลสด/เรื้อรัง

ไฟไหม้/น้ำร้อนลวก

สมานแผล/แผลเป็น

- ☐ ยาเป็ลือกมึงคุด
- ☐ ยาพญาโย

ยาวานหาง
จระเข้

ยาบัวบก

รายการยา

ยาทิงเจอร์พลู

ข้อบ่งใช้ : บรรเทาอาการผิวหนังอักเสบ อาการอักเสบจากแมลงกัดต่อย

วิธีใช้ : ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น

สั่งจ่าย 14 วัน

ข้อห้ามใช้ : - ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน

- ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือแผลเปิด

ยาทิงเจอร์ทองพันชั่ง

ข้อบ่งใช้ : ทาแก้กลากเกลื้อน โรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา น้ำกัดเท้า

วิธีใช้ : ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น

ทาจนกว่าจะหาย และใช้ต่อเนื่องอีกอย่างน้อย 2 สัปดาห์

ข้อห้ามใช้ : - ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน

- ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือแผลเปิด

สั่งจ่าย 14 วัน

ยาพญาขอ

- ข้อบ่งใช้ :**
1. ยาครีม บรรเทาอาการของเริมและงูสวัด
 2. สารละลาย (สำหรับป้ายปาก) รักษาแผลในปาก (APTHOUS ULCER) แผลจากการฉายรังสีและเคมีบำบัด
 3. ยาโลชัน บรรเทาอาการผดผื่นคัน ลมพิษ ตุ่มคัน
 4. ยาขี้ผึ้ง บรรเทาอาการอักเสบ ปวด บวมจากแมลงกัดต่อย
 5. ยาทิงเจอร์ บรรเทาอาการของเริมและงูสวัด

วิธีใช้ : ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 5 ครั้ง

สั่งจ่าย 14 วัน

อาการนอนไม่หลับ

ยาหอมเทพจิตร

ข้อบ่งใช้ :

แก้ลมกองละเอียด ได้แก่ อาการหน้ามืด ตาลาย สวิงสวาย (อาการที่รู้สึกใจหวิว วิงเวียน คลื่นไส้ ตาพร่าจะเป็นลม) ใจสั่น และบำรุงดวงจิตให้ชุ่มชื้น

วิธีใช้ : ครั้งละ 1 - 1.4 กรัม เมื่อมีอาการ

ทุก 3 - 4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง

สั่งจ่าย 7 วัน

ยาน้ำมันกัญชาทั้งห้า

ข้อบ่งใช้ :

ใช้เสริมการรักษาในผู้ป่วยที่มี อาการนอนไม่หลับ ที่ใช้ยามาตรฐานแล้วไม่ได้ผล

วิธีใช้ : หยดใต้ลิ้น เริ่มต้นครั้งละ 2 หยด วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน

สั่งจ่าย 30 วัน

* ศึกษาการปรับขนาดยาเพิ่มเติมได้ที่บัญชียาหลักแห่งชาติ

ยามะระขึ้นก

ข้อบ่งใช้ : แก้ไข้ แก้ร้อนใน เจรียูอาหาร

วิธีใช้ : ชนิดชง

ครั้งละ 1 - 2 กรัม แช่น้ำร้อนประมาณ 120 - 200 มิลลิลิตร นาน 10 นาที วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น

ชนิดแคปซูลและชนิดเม็ด

ครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม

วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร

สั่งจ่าย 7 วัน

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้ในเด็กหรือหญิงให้นมบุตร เนื่องจากมีรายงานว่าทำให้ระดับน้ำตาลในเลือด ลดลงอย่างมากจนเกิดอาการชักได้

อาการชาจากอัมพฤกษ์-อัมพาต

ยาแก้ลมแก้เส้น

ข้อบ่งใช้ : แก้ลมในเส้น บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ
ที่มีอาการมือเท้าชา

วิธีใช้ : ครั้งละ 1 - 4 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร
เช้าและเย็น **สั่งจ่าย 14 วัน**

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้กับหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้

* มีเงื่อนไขในการสั่งจ่าย

ยาทำลายพระสุเมรุ

ข้อบ่งใช้ : แก้ลมเปลี่ยนดำ เป็นยาเสริมเพื่อฟื้นฟูอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง
จากโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต

วิธีใช้ : ครั้งละ 2 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้าและเย็น
สั่งจ่าย 14 วัน

ข้อห้ามใช้ : ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร
ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี

* มีเงื่อนไขในการสั่งจ่าย

